

Känslokalla flickor och sårbara pojkar?

-En granskning av läroböcker ur ett genusperspektiv

Ylva Atle

Emma Kihlberg

**Examensarbete 15 hp
Lärarprogrammet
Institutionen för individ och samhälle
Vårterminen 2018**

Arbetets art: Examensarbete 15 hp, Grundlärarprogrammet

Titel: Känslokalla flickor och sårbara pojkar? – En granskning av läroböcker ur ett genusperspektiv

Engelsk titel: Callous girls and vulnerable boys? – A review of textbooks from a gender perspective

Sidantal: 29

Författare: Ylva Atle och Emma Kihlberg

Examinator: Inga Wernersson

Datum: 05–2018

Sammanfattning

Bakgrund: I samhället finns stereotypiska uppfattningar om vad som anses vara kvinnligt och manligt och enligt skolans värdegrund ska skolan motverka dessa uppfattningar. Stereotyper kan bland annat återfinnas i läroböcker. Läroböcker är något som elever dagligen får ta del av. På tidigt 1990-tal upphörde den statliga granskningen av läromedel. Detta bidrar till att lärare inte längre kan ta förgivnet att läromedlen överensstämmer med skolans värdegrund och därmed blir uppgiften att granska läromedel betydelsefull. Tidigare forskning om detta ämne visar övergripande att läroböcker i olika ämnen förmedlar en stereotyp bild av det manliga och kvinnliga könet, samt att det manliga könet är överrepresenterat i läroböcker.

Syfte: Syftet med uppsatsen är att undersöka skönlitterära texter från läroböckerna *Bums*, *Prima svenska 6* och *ZickZack läsrummet* ur ett genusperspektiv. Avsikten är att undersöka hur kvinnor, flickor, män och pojkar gestaltas och konstrueras genom de egenskaper de tillskrivs, samt om något kön är under- eller överrepresenterat.

Metod: I studien har en textanalys av läroböcker utförts på skönlitterära texter. Vi har genomfört både kvalitativa och kvantitativa analyser. Det förstnämnda genom att tolka textmaterialets innehåll, och det sistnämnda genom att mäta frekvensen av företeelser utifrån vår forskningsfråga. Den kvalitativa analysen har genomförts utifrån ett schema konstruerat av Nikolajeva, som vi använder som ett analysverktyg.

Resultat: Den kvalitativa delen av vår undersökning visar att det kvinnliga och manliga könet konstrueras i läroböckerna. Könen tillskrivs i större utsträckning de stereotypa egenskaperna för respektive kön än vad de tillskrivs det motsatta könets egenskaper. När könen överskrider könsgränserna är det i större utsträckning män som får feminina egenskaper än vad kvinnor får maskulina egenskaper. Vår analys visar även att då det maskulina könet får feminina egenskaper är detta i stor grad pojkar och inte vuxna män, och att då kvinnor får maskulina egenskaper är detta vuxna kvinnor. Vårt kvantitativa resultat visar att män är överrepresenterade kvinnorna i läroböckerna. Både genom fördelningen av huvud- och bipersoner och genom antal förekommande personer, med undantag för en av läroböckerna där det kvinnliga könet får flest huvudroller.

Nyckelord: Genus, läroböcker, textanalys

Innehåll

1. Inledning	1
1.1 Syfte	2
2. Tidigare forskning	3
2.1 Genus i läroböcker inom ämnet svenska.....	3
2.2 Statliga utredningar och Skolverkets rapporter.....	4
2.3 Internationella studier av genus i läroböcker	5
2.4 Sammanfattning av forskningsresultaten	6
3. Teoretiska utgångspunkter	7
3.1 Definitionen av genus	7
3.2 Genussystemet	7
3.3 Genuskontraktet	8
3.4 Definition av bi- och huvudperson.....	8
3.5 Nikolajevas motsatsschema	9
4. Metod	10
4.1 Kvalitativ innehållsanalys	10
4.2 Kvantitativ innehållsanalys	10
4.3 Hermeneutik.....	10
4.5 Tillvägagångssätt	12
5. Resultat	14
5.1 Bums	15
5.2 Prima svenska 6	17
5.3 ZickZack lärummet	19
5.4 Mönster i läroböckerna som helhet.....	20
5.5 Fördelning av kvinnor/flickor och män/pojkar	21
5.6 Fördelning av bi- och huvudpersoner	22
6. Diskussion	23
6.1 Konstruktioner av kvinnligt respektive manligt.....	24
6.2 Antal förekommande flickor/kvinnor och pojkar/män.....	25
6.3 Antal förekommande huvudpersoner respektive bipersoner.....	26
6.4 Avslutande reflektioner.....	27
Referenser	28
Material	29

1. Inledning

Får flickor lov att vara känslokalla, och pojkar sårbara, eller är könen egenskaper förutbestämda av sociala faktorer? Denna fundering har lett oss in på ämnet för vår studie.

I samhället finns uppfattningar och normer om vad som anses vara manligt och kvinnligt. Detta kan beskrivas med begreppet genus som är det socialt konstruerade könet (Wedin, 2014 s. 215). Genom dessa uppfattningar tilldelas ofta kvinnor rollen som det söta och känslosamma könet medan män får rollen som det starka, tuffa könet (Ibid s. 46). Att tilldela könen roller kan skapa sociala förväntningar hos barn för hur de bör agera utifrån de kön de tillhör. Det är av betydelse att barn får vara som de själva önskar. Med detta menar vi att flickor bör få lov att vara starka och hårda, och pojkar emotionella, men också tvärtom.

Skolan är en stor del av barns vardag, och här får de varje dag ta del av olika former av läromedel. När skolan gick från att vara statlig till kommunal på tidigt 1990-tal, upphörde den svenska statens granskning av läromedel (Eilard, 2011, s. 69). På grund av detta kan funderingar kring vad läromedel förmedlar uppstå. Att läromedlen inte längre måste granskas av staten, gör att valet faller på den enskilda skolan att granska de material de valt att använda. Carlson och von Brömssen (2011, s. 16–17) understryker att läromedel kan stärka normer och fördomar samt att det kan påverka elevers identitetsutveckling. I läroplanen för grundskolan beskrivs det i värdegrundens avsnitt *En likvärdig utbildning* att ett av skolans ansvar är att motverka traditionella könsmonster. Skolan har också en betydande roll i att forma elevers uppfattningar om vad manligt och kvinnligt är (Skolverket, s. 8). Det står även i läroplanens avsnitt *Grundläggande värden* att skolan ska åskådliggöra och förmedla alla människors lika värde, och jämställdhet mellan män och kvinnor (Skolverket, s. 7).

Med detta som bakgrund blir det betydelsefullt att granska läromedel, både ur ett jämställdhetsperspektiv och genusperspektiv. Det kan förutom att bidra till medvetenhet om de normer och värderingar som förmedlas, även ge kännedom om könen utrymme i läromedlen. Detta är något som Wedin (2014, s. 71) framhåller. Hon påpekar att ett sätt att arbeta för jämställdhet är att granska läromedel ur ett genusperspektiv, och att ställa kritiska frågor till läromedlens texter. Wedin skriver även att det krävs en medvetenhet kring de framställningar läromedlen förmedlar av det manliga och kvinnliga könet för att i undervisningen kunna motverka stereotypiska uppfattningar (Ibid s. 194). På grund av att läromedel inte längre granskas och att skolan ska motverka de stereotypa normer och uppfattningar om manligt och kvinnligt som råder, finner vi det intressant att utföra en läroboksgranskning ur ett genusperspektiv.

1.1 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka skönlitterära texter från tre utvalda läroböcker för årskurs 6, i ämnet svenska, ur ett genusperspektiv. Avsikten är att undersöka hur kvinnor, flickor, män, och pojkar gestaltas och konstrueras genom de egenskaper de tillskrivs. Avsikten är även att undersöka om något av könen är under- eller överrepresenterat i de skönlitterära texterna. Utifrån syftet har vi utformat följande frågeställningar:

- Finns det konstruktioner av manligt och kvinnligt i läroböckerna? Om ja, vilka skildringar används för att framställa könen?
- Hur många flickor/kvinnor och pojkar/män finns representerade i de skönlitterära texterna i läroböckerna?
- Hur många flickor/kvinnor och pojkar/män är huvudpersoner respektive bipersoner samt hur många är könsneutrala i de skönlitterära texterna i läroböckerna?

2. Tidigare forskning

Det har tidigare gjorts både nationella och internationella studier där olika forskare granskat genus i läroböcker inom olika ämnen. De studier som presenteras nedan visar på resultat som har framkommit när olika läroböcker har analyserats i tidigare forskning. Det vi kan utläsa utifrån den tidigare forskningen är att forskare har kommit fram till liknande resultat trots att de undersökt läroböcker i olika ämnen samt undersökt det med olika tillvägagångssätt och metoder. I den första delen av detta avsnitt, 2.1, presenteras resultat av svensk forskning gjord kring genus i läroböcker för ämnet svenska. I avsnittet 2.2 presenteras rapporter med koppling till Skolverket och statliga utredningar. Rapporterna och utredningarna granskar läroböcker i andra ämnen än svenska. I den sista delen av detta avsnitt, 2.3 presenterar vi resultat av internationell forskning gjort kring genus i läroböcker.

2.1 Genus i läroböcker inom ämnet svenska

Forskare har tidigare undersökt genus i läroböcker som används inom ämnet svenska. En av dessa forskare är Eilard, hon skriver i sin avhandling om en undersökning av läseböcker som används i svenskämnet. Läseböckerna är från 1950–2000 talen och de granskas ur ett intersektionellt perspektiv (Eilard, 2008, s. 20). Det innebär att relationer av över- och underordningar gällande genus, etnicitet och generation har undersökts och uppmärksammas genom att Eilard analyserat läseböckernas diskurser (Ibid s. 29). Resultatet i Eilards studie visar att diskurserna i läseböckerna har förändrats samt återskapats över tiden (Ibid s. 413). Eftersom vår studie handlar om genus kommer vi att koncentrera oss på det som Eilard fann om diskurserna om genus. Hon framhåller att det har skett en utveckling gällande genus, då man kunde urskilja tydliga könsroller under de första årtiondena men att diskursen utvecklas och det blir en tydligare jämställdhetsdiskurs. Från att ha haft tydliga roller där kvinnor utförde hemmets sysslor och männen försörjde familjen till att kvinnor och flickor framställs som självständiga och starka samtidigt som männen och pojkarna konstrueras som mjukare. Man kan dock fortfarande i de senare läseböckerna urskilja stereotypiska drag och en hierarki där kvinnan är underordnad mannen. I de tidiga läseböckerna var det både flickor och pojkar som var huvudpersoner tillsammans och de representerade antingen syskon eller vänner. I de senare läseböckerna när kvinnor och män sågs som mer jämställda, var kvinnor ofta självständiga och starka i bakgrunden av männen som var huvudpersonen. Kvinnorna framställs då fortfarande som underordnade mannen och det råder en hierarki (Ibid s. 422–423). Eilard beskriver alltså att genus har utvecklats i läseböckerna, men man kan fortfarande urskilja könsstereotyper (Ibid s. 422). Eilard har även skrivit en artikel där hon kommit fram till liknade resultat. Artikeln presenteras nedan.

I sin artikel "*Genus och etnicitet i en läsebok i den mångetniska skolan*", analyserar Eilard innehållet i en läsebok i ämnet svenska för grundskolans tidigare åldrar. Läsebokstexterna granskas ur ett genusperspektiv med en diskursanalytisk ansats. Ett av syftena med artikeln är att undersöka den diskursiva konstruktionen av genus i läseboken (Eilard, 2004 s. 242). I analysen finner Eilard (2004 s. 259–260) att pojkar och flickor är ungefär lika vanligt förekommande i texterna. I läseboken får man följa de två huvudpersonerna Moa och Mille. Protagonisterna i läseboken utgörs alltså av båda könen. Men resultatet visade också att flickor är underordnade pojkar i texterna. Detta visades genom beskrivningar av barnens lek eller deras beteenden. Författaren skriver vidare att de aktiviteter barnen utförde ofta var stereotypiska aktiviteter för de kön de tillhör. Exempelvis lekte flickor med dockor och pojkar spelade fotboll. Pojkarna fick även i större utsträckning lov att vara mer barnsliga än vad flickorna fick. Även här visade alltså resultatet att det fanns könsstereotyper.

Graeske (2010) har också undersökt läroböcker i ämnet svenska. I sin studie "*Värdelös eller värdefull*" undersöker hon genusmönster i läroböcker för gymnasiet. Genom att studera läroböckerna vill hon bland annat undersöka förekomsten av stereotyper av kvinnligt och manligt, även huruvida läroböckerna luckrar upp eller befäster traditionella genusmönster (Graeske, 2010 s. 120). Studien visar att det i läroböckerna förekommer stereotyper som bygger på traditionella tankemönster om manlighet och kvinnlighet. Hon beskriver i sin analys hur de manliga och kvinnliga författarna gestaltas i läroböckerna. Enligt Graeske (2010, s. 124–125) finns en tydlig skillnad mellan könen i de skönlitterära texterna och de manliga och kvinnliga författarna tillskrivs också stereotypiska roller. De manliga författarna framställs i författarporträtten i stor utsträckning som genier, rebeller, debattörer och äventyrare. De kvinnliga författarna tillskrivs få av dessa roller. De kvinnliga författarporträtten ger istället kvinnorna etiketter såsom "den sjuka kvinnan" eller "kvinnosakskvinnan" (Ibid s. 124–125). Sammanfattningsvis kom Eilard och Gräse fram till liknande resultat trots att Eilard undersökte karaktärer och Gräse undersökte författarporträtt. Det som de båda kom fram till var att de kunde urskilja stereotyper gällande kvinnligt och manligt i läroböcker i svenskämnet. Männerna och kvinnorna tillskrivs olika roller som de sedan förhåller sig till.

2.2 Statliga utredningar och Skolverkets rapporter

Den svenska staten har publicerat offentliga utredningar gällande genus i olika läroböcker. De offentliga utredningarna som vi kommer presentera här är SOU 2010:10 och SOU 2010:33. Båda är författade av Ohlander. Vi kommer även presentera en rapport av Von Wright och en av Berge och Widding. Båda rapporterna har kopplingar till Skolverket där de har analyserat hur kvinnligt och manligt framställs i läroböcker.

Von Wright skriver rapporten "*Genus och text - när kan man tala om jämställdhet i fysikläromedel?*" som är en del av projektet "Jämställdhet i läromedel" som ingår i en av skolverkets monografi-serier. I rapporten görs en textanalys av olika lärobokstexter inom ämnet fysik som används i grundskolan och gymnasiet. Analysen utgår från frågan om man kan yttra sig om jämställdhet i fysikläromedlen. Von Wrights (1998, s. 7) syfte är att utforska om texterna medverkar till att skapa och återskapa tankar om manligt och kvinnligt via språket samt om texterna stödjer skolans ambition att nå jämställdhet. En av de frågor hon ställer till den analyserade texten är "Hur framställs kvinnor och män i text och bild? I vilken mån luckrar man upp eller befäster man traditionella könsroller?" (Ibid s. 32). I en underlagsrapport till Skolverket av Berge och Widding ställs liknande frågor. Berge och Widding (2006, s. 5) har granskat 24 läroböcker ur ett genusperspektiv. Läroböckerna som granskas är inom samhällskunskap, historia, naturvetenskap/biologi och religionskunskap. En av de övergripande frågorna till de analyserade texterna är bland annat hur män och kvinnor representeras i lärobokstexterna (Ibid s. 8). Deras frågor grundar sig i den statliga samhällsdiskursen om jämställdhet och jämställdhetsmålen. Berge och Widding (Ibid s. 8) ställer även frågan om kvinnor och män är lika representerade i texterna, om de gör samma saker, och om deras prestationer värderas likvärdigt.

Resultatet av Von Wrights studie visar att lärobokstexterna sällan framvisar varken genuskänslighet eller genusmedvetenhet i de texter som analyseras. I analysen belyser hon att de flesta texterna inte är jämställda (Von Wright, 1998 s. 62). Von Wright synliggör även att männen förekommer betydligt fler gånger än kvinnorna i texterna (Ibid s. 45). Slutsatsen som hon drar är att få texter visar genusmedvetenhet och att majoriteten av texterna uppskattar och värderar kvinnligt genus lägre än manligt genus (Ibid s. 62–64). Det går att urskilja både likheter och olikheter mellan Berge och Widdings, och Von Wrights resultat. De läroböcker Berge och Widding (2006, s. 9) analyserade i biologi och naturvetenskap visade att normen i texterna var

mannen. Kvinnor gjordes avvikande och riskerade i vissa fall att nedvärderas, skuldbeläggas och förlöjligas (Ibid s. 9). I historieläroböckerna visade resultatet att män ofta kopplades ihop med våld. Även att de könsneutrala karaktärerna, som exempelvis greker, bönder och sjörövare användes på ett sätt där mannen blev normen. Detta eftersom de könsneutrala karaktärerna beskrivs i sammanhang där män länge varit dominerande. De sammanhang som Berge och Widding tar upp är krig och erövringar (Ibid s. 14). I undersökningen av samhällskunskapsläroböcker presenteras ett liknande resultat då det i huvudsak är män och pojkar som kopplas till det könsneutrala ordet människa (Ibid s. 13). Även i religionskunskapsläroböckerna visade det sig att män var dominerande, mycket eftersom män i många fall har de högsta positionerna inom de religiösa samfundet (Ibid s.18). I rapporten diskuteras och sammanfattas resultaten även ur ett ämnesövergripande perspektiv. Det övergripande resultatet visade att pojkar och män är överrepresenterade i läroböckerna, vilket gör att man kan säga att läroböckerna genomsyras av en manlig norm (Ibid s. 29). Till skillnad från Von Wrights resultat visade Berg och Widdings (2006, s. 29) resultat att läroböckerna genomsyras av en likhetsdiskurs, eftersom män och kvinnor ofta fick göra samma saker utifrån samma positioner. Men resultatet visade även att eftersom männen var överrepresenterade fick de per automatik göra fler saker än kvinnorna. Även då könsneutrala ord som ”människa” användes i texterna fick de oftast en manlig norm.

Ohlander granskade år 2009 på uppdrag av Delegationen för jämställdhet i skolan läroböcker i samhällskunskap och historia ur ett genusperspektiv. Hennes rapporter gavs senare ut som två stycken offentliga utredningar SOU 2010:10 och SOU 2010:33. I sin rapport *Kvinnor, män och jämställdhet i läromedel i samhällskunskap* granskar Ohlander fyra stycken läroböcker från de tidiga årskurserna till gymnasiet (SOU 2010:33, s. 7). Granskningen visar att i samtliga av läroböckerna ges flickor/kvinnor mindre uppmärksamhet än pojkar/män (SOU 2010:33, s. 67). I den lärobok avsedd för tidigare grundskola som undersöktes visar sig dock att det finns en ambition om att ge lika stort utrymme till både pojkar och flickor. Detta gällde även läroböckerna för mellanstadiet, här fanns det även en ambition om att lyfta kvinnors insatser. I de yrken som presenteras i läroböckerna fanns det dock flera könsstereotyper. Män hade yrken som sopåkare och rörmokare, medan kvinnor gavs yrken som exempelvis sjuksköterska (Ibid s. 68–71). Ett liknande resultat redovisas i rapporten *Kvinnor, män och jämställdhet i läromedel i historia*. Även här har fyra läroböcker från de tidiga åren i grundskolan till gymnasiet granskats. Resultatet av granskningen visade att texterna i läroböckerna dominerades av manliga perspektiv. Kvinnor fick ytterst liten uppmärksamhet och minimalt utrymme i texterna (SOU 2010:10, s. 67).

2.3 Internationella studier av genus i läroböcker

En studie som liknar Eilards svenska avhandling, där hon granskar läseböcker som användes under åren 1950–2000-talet, är en studie från Nya Zeeland av Jackson och Gee (2005). I deras artikel granskar de genuskonstruktioner i illustrationer från läroböcker. De analyserar 100 läroböcker som har använts i skolor mellan åren 1950 och 2000, och urvalet av läroböckerna var slumpmässigt. De frågar sig hur genus framställs och skapas i de olika läroböckerna. Jackson och Gees analys visar på att det har skett en ytterst liten förändring gällande representationen av könen under de 50 åren (Ibid s. 115). Studiens resultat visar att illustrationerna av karaktärerna framställer kön genom bland annat kläder, utsmyckning, gester, kroppshållning och aktiviteter (Ibid s. 119). Flickorna framställs bland annat som känslomässiga och kopplas samman med mildhet och snällhet, medan pojkar visar ett känslomässigt avstånd. Detta framhålls i illustrationer där flickor håller ett objekt tätt intill sig medan pojkar tenderar att göra det motsatta. När pojkar framställs hållande i ett objekt tätt intill kroppen representerar de inte manlighet utan då representerar de ett barn. När vuxna män håller

ett objekt intill sig associeras de med egenskapen skyddande, medan flickan som håller ett objekt tätt intill kroppen representerar både ett barn och kvinnlighet (Ibid s. 120). Jackson och Gee uppmärksammade även att olika gester och kroppshållningar konstruerar genus. I läroböckerna syntes illustrationer av olika gester där kvinnor och flickor har händerna i ansiktet. Kvinnans händer i ansiktet symboliserar att kvinnan känner sig dum och generad samt att hon ber om ursäkt för att vara korkad och därmed konstrueras genus. Dessa illustrationer fanns inte av männen. Kvinnornas kroppshållning illustreras som stängd medan männens framställs som öppen, detta symboliserar att kvinnan inte ska ta plats (Ibid s. 121–122). Jackson och Gee framhåller även att kvinnor konstrueras som omhändertagande då kvinnan målas upp som någon som tar hand om barnen och hushållet. Männen konstrueras emellertid som arbetande och äventyrliga (Ibid s. 124).

I en annan studie utförd i USA, av Evans och Davies visas ett liknande resultat som i Jackson och Gees studie. Evans och Davies (2000, s. 225) granskar skönlitterära texter i läromedelsböcker från årskurs 1, 3 och 5. I sin analys fokuserar de på de skönlitterära texterna utifrån reproduktionen av stereotypiska feminina och maskulina egenskaper med fokus på hur män avbildas. De genomför en innehållsanalys av de skönlitterära texterna i läroböckerna för att undersöka skildringen av maskulinitet och femininitet bland manliga karaktärer. Även de kvinnliga karaktärerna undersöks. I resultatet visade det sig att det uppstod ett mönster som förstärkte stereotypen av män. Männen porträtteras ofta som konkurrenskraftiga, aggressiva och argumenterande. Kvinnorna i de skönlitterära texterna beskrivs ofta som tillgivna, passiva och emotionellt uttrycksfulla (Ibid s. 259). Resultatet av studien visade också att män oftare tillskrivs stereotypiska maskulina egenskaper än kvinnor, och att kvinnor oftare tillskrivs stereotypiskt kvinnliga egenskaper än män (Ibid s. 262). Detta liknar Jackson och Gees resultat där kvinnor konstrueras som omhändertagande och män som arbetade. Men Evans och Davies (2000, s. 263) resultat visade även att kvinnor tillskrivs maskulina egenskaper i större utsträckning än vad män tillskrivs feminina egenskaper. En av de slutsatser Evans och Davies (Ibid s. 268) drar av sin studie är att på det sätt kvinnor och män avbildas genom de personlighetsdrag de tillskrivs i texterna kan läroböckerna beskrivas som sexistiska. Detta på grund av att männen och kvinnorna i så pass stor utsträckning tillskrivs stereotypiska egenskaper för de kön de tillhör.

2.4 Sammanfattning av forskningsresultaten

Övergripande visar resultaten av rapporterna och de statliga utredningarna av läroböcker i flera olika ämnen, samt de internationella studierna, ett liknande resultat som studierna av genus i ämnet svenska. I läroböckerna finns det konstruktioner av det kvinnliga och manliga könet. Kvinnor och män framställs på ett stereotypiskt sätt och där mannen är överordnad kvinnan samt att det manliga perspektivet är normen. Pojkar är överrepresenterade i läroböckerna, och förekommer oftare än flickor. Detta med undantag för Eilards studie som visade att pojkar och flickor var ungefär lika vanligt förekommande i de läroböckerna i ämnet svenska som hon granskat. Forskningen visar även att det inte har skett någon större utveckling då det gäller de stereotypa föreställningarna av könen. Dock visades en utveckling gällande genus och jämställdhetsdiskursen i läroböckerna, eftersom flickor fick vara starka och pojkar mjuka.

3. Teoretiska utgångspunkter

I denna uppsats anlägger vi ett genusperspektiv, och använder Hirdmans teorier om genussystemet och genuskontraktet som utgångspunkt för vår studie. I avsnitt 3.1 definierar vi begreppet genus, eftersom det är ett nyckelbegrepp i vår studie. Genussystemet som är ett återkommande begrepp inom genusforskningen beskrivs i avsnitt 3.2, följt av avsnitt 3.3 där vi presenterar genuskontraktet. I avsnitt 3.4 definieras begreppen bi- och huvudperson, eftersom en av våra frågeställningar berör dessa begrepp. Vi har använt Nikolajevas beskrivning av begreppen som utgångspunkt. Slutligen, i avsnitt 3.5 presenteras ett motsatsschema av kvinnliga och manliga egenskaper konstruerat av Nikolajeva.

3.1 Definitionen av genus

Begreppet ”genus” är sammankopplat med ordet kön. Men när man talat om genus syftar man inte på det biologiska könet. Genus är istället det socialt konstruerade könet. Hirdman var en av de första som myntade ordet genus i den svenska kontexten. I sin bok *Det stabila föränderliga former* skriver hon att hon och andra kvinnoforskare stal ordet *genus* från engelskans *gender* i början på 1980-talet i Sverige (Hirdman, 2001 s. 11). Begreppet genus ska bland annat ses som ett verktyg för att komma bort från den biologiska uppdelningen av könen.

[...] att förstå genus- tankar/praktiker/ vanor/ föreställningar om människor som kön- som en mänsklig uppfinning, en artefakt, en konstgjordhet, innebär att man försöker suddas ut den hårda uppdelning, att man söker nå en förståelse som kommer förbi den dualistiska uppdelningen av kön/kropp (Hirdman 2001, s. 14).

Genus är något som finns i ”allt”, inte något som är fäst vid våra kroppar. Det är tankar om kvinnligt och manligt som genomsyrar hela världen i form av situationer, tyg, mat och arbete (Hirdman, 2001 s. 16). Genus är alltså konstruerat och något som formas av det sociala.

Wedin definierar genus i sin bok *Jämställdhetsarbete i förskola och skola* och landar också i att det handlar om socialt och kulturellt kön:

Genus betecknar det sociala och kulturella könet. Med det menas de föreställningar som finns i vårt samhälle om vad som är kvinnligt och manligt. Genus skapas hela tiden utifrån våra attityder och värderingar. De får olika uttryck i olika miljöer, tidsepoker och i olika delar av världen (Wedin 2014, s. 215).

Att genus är något som konstrueras socialt är även något Connell och Pearse tar upp i sin bok *Om genus*. Enligt Connell och Pearse (2015, s. 25) skapas genus genom sociala relationer. De mönster som bildas i de sociala relationerna är breda och bestående. Dessa mönster kan kallas strukturer. Detta gör genus till en social struktur, och socialt konstruerat.

3.2 Genussystemet

Inom genusforskningen förekommer begreppet genussystem. I sin artikel *Genussystemet reflexioner kring kvinnors sociala underordning* beskriver Hirdman sin definition av genussystemet. Hirdman (1988, s. 51) skriver att genussystemet är en ordningsstruktur av kön som har blivit baserad på sociala, politiska och ekonomiska ordningar. Det är ett system där processer, fenomen, föreställningar och förväntningar på de båda könen ger upphov till ett slags mönster. Genussystemet bygger på två logiker. Den första är att manligt och kvinnligt hålls isär, könen ses som en dikotomi. Manligt och kvinnligt bör heller inte blandas. Den andra logiken är hierarkin. Mannen är normen i samhället och det manliga värderas högre än det kvinnliga. Vidare skriver Hirdman (1988 s. 52) att det är isärhållningen av de båda könen som legitimerar den manliga normen och är grunden för föreställningar om det manliga och kvinnliga. Det är även denna dikotomi som strukturerar de manliga och kvinnliga egenskaperna, både de psykiska och fysiska. Hirdman skriver att barn föds in i de skapade

föreställningarna om vad som är manligt och kvinnligt. Människor föds inte till män och kvinnor, de båda skapas socialt.

Wedin tar också upp dessa två logiker då hon beskriver genussystemet. Wedin (2014, s. 46) skriver att när vi ser på manligt och kvinnligt som varandras motsatser tillskrivs flickor och pojkar motsatta egenskaper, intressen och beteenden. Detta gör att könen får stereotypiska egenskaper. Egenskaperna blir också varandras motsatser. Flickor ska exempelvis vara söta och gulliga, medan pojkar ska vara tuffa och starka. Eftersom det finns en tydlig skillnad mellan könen, gör det att när kvinnor eller män avviker ifrån mönstret uppstår en reaktion. Enligt Wedin pratar man om okvinnliga kvinnor och omanliga män när någon markant avviker ifrån systemet. Wedin tar även upp den andra logiken som Hirdman beskriver, där det manliga värderas högre än det kvinnliga. Wedin (2014, s. 47) förklarar att de strukturer genusordningen skapar är på en gruppnivå snarare än en individnivå. Män värderas högre än kvinnor, men det betyder inte att alla kvinnor har lägre status än män.

Kåreland beskriver också genussystemet på ett liknande sätt i sin bok *Modig och stark – eller ligga lågt*. Kåreland (2005, s. 10–11) beskriver att varje samhälle bygger på en genusordning där man kan se mönster mellan sysslor och beteenden som kopplas till kvinnligt och manligt. Hon beskriver vidare hur det inom de flesta områden i samhället går att urskilja en hierarki mellan könen där mannen oftast är överordnad och högre värderad än kvinnan. Hon påpekar även att genusordningen ständigt omskapas, eftersom det som betraktas som manligt och kvinnligt är beroende av både historia och kultur.

3.3 Genuskontraktet

Genuskontraktet är Hirdmans teori där hon vidareutvecklar diskussionen om genusordningen. Hirdman (1988, s. 54) skriver att det finns en form av osynligt kontrakt mellan könen. Kontraktet har funnits genom historien och i varje samhälle. Det är en tyst överenskommelse mellan man och kvinna om vad som anses vara passande för det könet de tillhör. Genuskontraktet finns både mellan den enskilda mannen och kvinnan, mellan mannen och kvinnan i stort och även på det sociala planet. Hirdman (1988, s. 53–54) beskriver genuskontraktet på tre nivåer: den kulturella nivån, där det finns föreställningar om hur idealtypen för hur män och kvinnor bör vara, den sociala integrations nivån, där det finns ett genuskontrakt hur könen interagerar med varandra, och socialiseringsnivån, individnivån som handlar om direkt inlärt beteende.

Genuskontraktet är mycket konkreta föreställningar, uppspaltade på olika nivåer, om hur män/man, kvinnor/kvinna ska vara mot varandra: i arbetet —vilka redskap som hör till vem, i kärleken —vem som ska förföra vem, i språket — hur de ska prata, vilka ord de får använda, — i gestalten/ den yttre formen, vilka kläder som är de tillåtna, hur långt håret ska vara, etc etc, i all otrolig detaljrikedom (Ibid s.54).

Genuskontraktet ärvs från generation till generation, där pappan introducerar sonen och mamman introducerar dottern. Detta gör att hierarkin vidmakthålls (Hirdman, 1988 s. 55).

3.4 Definition av bi- och huvudperson

I denna undersökning räknar vi huvudpersoner och bipersoner i de skönlitterära texterna, och därför vill vi definiera och klargöra hur vi använder begreppen. Till huvudpersoner använder vi Nikolajevas definition, vilket betyder att vi räknar de personerna som är i centrum av berättelsen och den som berättelsen handlar om (Nikolajeva, 2017 s. 154). Det finns två typer av bipersoner, sidofigurer och bakgrundsfigurer. Till det förstnämnda, sidofigurer, hör personer som inverkar på handlingen, bland annat för att något ur handlingen ska belysas eller för att skapa en motsats till huvudpersonen. Det sistnämnda, bakgrundsfigurer, definieras som

personer som nämns i berättelsen men som inte har någon påverkan på handlingen, utan det handlar mer om att skapa en trovärdig miljö (Ibid s. 159–160). Vi har valt att definiera bipersoner som både sidfigurer och bakgrundsfigurer, men vi gör ingen åtskillnad mellan de två typerna när vi räknar.

3.5 Nikolajevas motsatsschema

Nikolajeva introducerar i sin bok *Barnbokens byggklossar* (2017) ett motsatsschema, som är konstruerat utifrån tidigare forskning i barnlitteratur. Den tidigare forskningen visar att både kvinnor/flickor och män/pojkar beskrivs utifrån könsstereotypa föreställningar om “manligt” och “kvinnligt” i barnböcker. Nikolajeva förklarar att begreppet könsstereotyper innebär att pojkar och män samt flickor och kvinnor uppträder utifrån normer som råder i samhället. Pojkar/män förväntas exempelvis vara busiga och äventyrliga medan flickor/kvinnor räknas vara väluppfostrade och snälla. I barnböckerna har alltså karaktärerna beskrivits utifrån könsstereotyper. Utifrån den tidigare forskningen har Nikolajeva konstruerat ett motsatsschema av kvinnliga och manliga egenskaper, där de ses som dikotomier. Det påpekas dock att man inte kan generalisera alla litterära karaktärer, eftersom alla karaktärer inte följer motsatsschemat (Nikolajeva, 2017, s. 191–192).

Nikolajeva tar även upp att människors uppfattning om “manligt” och “kvinnligt” inte är något fast utan det är föränderligt över tid (Ibid s. 194). Hon understryker även att manligt ses som norm. Om en karaktär inte tillskrivs några “kvinnliga” eller “manliga” egenskaper, uppfattas karaktären som “manlig”. Detta medför att det kvinnliga ses som det underordnade (Ibid s. 193).

Män/pojkar	Kvinnor/flickor
starka	vackra
våldsamma	aggressionshämmande
känslokalla, hårda	emotionella, milda
aggressiva	lydiga
tävlande	självpoffrande
rovgiriga	omtänksamma, omsorgsfulla
skyddande	sårbara
självständiga	beroende
aktiva	passiva
analyserande	syntetiserande
tänker kvantitativt	tänker kvalitativt
rationella	intuitiva

4. Metod

Metoden som tillämpas i studien har en textanalytisk inriktning. Vi utgår från en innehållsanalytisk metod, där vi använder kvantitativ såväl som kvalitativ innehållsanalys. Metoden framstår som lämplig eftersom vi i uppsatsen granskar genus i läroböcker, den framstår även som lämplig i förhållande till syfte och frågeställningar.

Dispositionen av avsnittet är följande: I avsnitt 4.1 presenteras den kvalitativa innehållsanalysen, i avsnitt 4.2 den kvantitativa innehållsanalysen och i avsnitt 4.3 presenterar vi hermeneutik. Därefter presenterar vi i avsnitt 4.4 undersökningens material och de urval vi gjort. Följt av avsnitt 4.5 där vi beskriver tillvägagångssätten för både den kvalitativa och kvantitativa undersökningen. Avslutningsvis i avsnitt 4.6 för vi en metoddiskussion.

4.1 Kvalitativ innehållsanalys

Vi undersöker om kvinnligt och manligt konstrueras i läroböckerna. Om det visar sig att det finns konstruktioner av det manliga och kvinnligt undersöker vi även hur kvinnor/flickor och män/pojkar konstrueras och därför har vi valt att använda kvalitativ innehållsanalys. Det vi gör är att undersöka läroböckernas innebördsaspekt för att se hur de konstruerar genus, och detta står inte alltid tydligt uttalat i texten utan finns på ett djupare plan. Genom en kvalitativ innehållsanalys kan vi undersöka sådant som inte står explicit i texten utan det som står implicit. För att komma åt det, gör vi tolkningar av textmaterialet, vilket kännetecknar denna metod (Bergström & Boréus 2012, s. 50) och (Denscombe 2000 s. 200).

För att kunna utföra undersökningen krävs ett analysverktyg och det som kommer användas i denna uppsats är Nikolajevas "motsatsschema", som är beskrivet i avsnitt 3.5. Bergström och Boréus (2012, s. 54) förespråkar att man utformar ett analysverktyg som anger vad det är som ska uppmärksammas i texten. Vi finner "motsatsschemat" relevant då vi utgår från teorier konstruerade av Hirdman, och hon belyser att män och kvinnor ofta betraktas utifrån dikotomier (Hirdman 2001, s. 36). Mäns och kvinnors egenskaper står då i kontrast med varandra, som beskrivs i avsnitt 3. Detta påpekar Nikolajeva i "motsatsschemat" och det blir därmed relevant som analysverktyg.

4.2 Kvantitativ innehållsanalys

För att undersöka antal förekommande kvinnor/flickor och män/pojkar använder vi oss också av kvantitativ innehållsanalys i en del av undersökningen. Vi gör det för att fastslå antalet kvinnor respektive män och även för att fastställa frekvensen av kvinnliga, manliga och könsneutrala huvudpersoner samt bipersoner. Genom en kvantitativ innehållsanalys kan vi räkna omfattningen av något i en text, och därmed kan vi undersöka om något kön förekommer oftare eller dominerar i de skönlitterära texterna i läroböckerna. Det vi gör är att räkna personer som benämns med manligt, kvinnligt eller inget kön, alltså räknar vi sådant som står tydligt utskrivet i texterna. Grundidén med metoden är att kvantifiera något utifrån ett bestämt forskningssyfte. Man kan alltså räkna ord som förekommer i läroböcker, där man har en forskningsfråga som går att besvaras utifrån kvantifiering (Bergström & Boréus 2012, s. 50).

4.3 Hermeneutik

Eftersom vi ska använda metoden kvalitativ innehållsanalys där tolkningar görs av textinnehållet, faller det sig naturligt att använda ett hermeneutiskt tankesätt (Wallén 1996, s. 33–34). Det vi ska göra i studien är att tolka olika fenomen som finns implicit i texten. När tolkningen äger rum, sker det en växling mellan delen och helheten i texten. Ett stycke i texten

som läses kan medföra att ett tidigare läst stycke får en ny betydelse och man kan då förstå det på ett nytt sätt. Man växlar då mellan delen och helheten (Wallén 1996, s. 33).

4.4 Material och urval

Materialet som utgör grunden för textanalysen är skönlitterära texter i läroböcker inom ämnet svenska. Vi valde att inrikta oss på den typ av läromedel där det förekommer skönlitterära texter, eftersom det i denna typ av texter förekommer karaktärer som tillskrivs både egenskaper och personlighetsdrag, det blir då tydligt om, och i så fall på vilket sätt, könen konstrueras och skildras. Vi valde att avgränsa oss till tre läroböcker, eftersom studien annars skulle bli alltför omfattande. Därefter gjordes ett urval gällande läroböckerna. Detta var ett tillgänglighetsurval, vilket innebär att vi tog tre läroböcker som fanns tillgängliga. Dessa var från årskurs 6.

De läroböcker som undersöks i studien är *Bums* (2013), *Prima svenska 6* (2015) och *ZickZack läsrummet* (2013). Inför den kvalitativa delen har vi valt att avgränsa oss till tre skönlitterära texter per bok. Även detta gjordes på grund av att studien annars skulle bli för omfattande. *Bums* och *Prima svenska 6* innehåller sex texter vardera och *Zickzack läsrummet* innehåller elva. Vi gjorde ett slumpmässigt urval, där vi valde att analysera varannan text i *Bums* och *Prima svenska 6* och i *Zickzack läsrummet* var fjärde, för att få lika stort antal texter från varje lärobok. I den kvantitativa delen har vi valt att inte göra något urval inom böckerna, utan vi har gjort en totalundersökning. Detta på grund av att tidsmässigt var en total undersökning möjlig att utföra.

De tre skönlitterära texterna som valdes ut med hjälp av slumpmässigt urval från varje lärobok, är utdrag ur skönlitterära böcker. Det betyder att det endast är några sidor representerade i läroböckerna från de skönlitterära böckerna. Texterna ur *Bums* är *Alex Dogboy*, *Min vän Percys magiska gymnastikskor* och *De två tornen*. Texterna i *Prima svenska 6* är *Hungerspelen*, *Percy Jackson född till hjälte* och *Röda spår* och texterna från *ZickZack läsrummet* är *Öppna ditt hjärta*, *Den lilla flickan med svavelstickorna* och *Billig arbetskraft*.

Förlag	Lärobok	Skönlitterärtext	Författare	Antal sidor text
Liber	Bums		Eva Stilling, Filippa Johansson och Mats Wänbland	
		<i>Alex Dogboy</i>	Monica Zak	6
		<i>Min vän Percys magiska gymnastikskor</i>	Ulf Stark	7
		<i>De två tornen</i>	J.R.R Tolkien	5
Gleerups Utbildning AB	Prima svenska 6		Ulf Eriksson	
		<i>Hungerspelen</i>	Suzanne Collins	2
		<i>Percy Jackson född till hjälte</i>	Rick Riordan	2

		<i>Röda spår</i>	Katarina Genar	2
Sanoma Utbildning	ZickZack läsrummet		Pernilla Lundenmark och Anna Modigh	
		<i>Öppna ditt hjärta</i>	Anna Ehring	6
		<i>Den lilla flickan med svavelstickorna</i>	H.C Andersen	6
		<i>Billig arbetskraft</i>	Gudrun Wessnert	4

Tabell 1, översikt av läroböckerna

4.5 Tillvägagångssätt

Bergström och Boréus (2012, s. 56) påpekar att det är viktigt att göra en pilotstudie vid innehållsanalys. Vi valde därför att börja med att göra en pilotstudie där vi gjorde både en kvalitativ och kvantitativ innehållsanalys av en liten del av det utvalda materialet. I den kvalitativa delen använde vi oss av vårt analysverktyg för att se om det var rimligt eller om vi behövde justera verktyget. Då tillvägagångssättet för pilotstudien fungerade väl, använder vi oss av samma tillvägagångssätt under hela studien. Hur vi gick tillväga i undersökningen presenteras nedan i avsnitt 4.5.1 och 4.5.2.

4.5.1 Studiens kvalitativa del

I den kvalitativa delen av analysen började vi med att skapa oss en överblick av materialet. Vi räknade först antal förekommande skönlitterära texter i de olika läroböckerna. Sedan gjordes urvalet av texterna som beskrivs ovan i avsnitt 4.4 för att få samma antal texter per bok, eftersom vi inte ville att någon av böckerna skulle bli överrepresenterade i antal texter. Därefter närläste vi var för sig alla skönlitterära texterna i det tre böckerna. Sedan närläste vi tillsammans de texterna vi valt ut för att kunna jämföra våra tankar, och föra dessa samman till en helhet.

Vi konstruerade sedan ett analysverktyg som utgår ifrån Nikolajevas motsatsschema där de stereotypiska egenskaperna som tillskrivs kvinnligt respektive manligt finns representerade. Vi gjorde ett schema med de olika egenskaperna där vi sedan förde in delar av texterna under respektive egenskap, för att få en struktur på vår analys. Utifrån schemat kunde vi se mönster i texterna och hos någon person eller några personer i läroböckerna, och i läroböckerna som helhet. När vi förde in de olika textdelarna krävdes en tolkning av texten. Eftersom vi utgår från egenskaperna som presenteras i Nikolajevas schema valde vi ut de delar av texten där vi tolkade att egenskaperna fanns representerade. Personerna/personen i fråga blev då tilldelad den egenskapen i vår analys.

4.5.2 Studiens kvantitativa del

Inför den kvantitativa undersökningen konstruerade vi ett schema utifrån de två kvantitativa frågeställningarna. Därefter gjordes ytterligare en närläsning av alla de skönlitterära texterna, för att lägga fokus på antal personer. Vi läste då alla texter var för sig samtidigt som vi räknade och antecknade i schemat. Sedan kontrollräknade vi det tillsammans två gånger för att resultatet skulle bli så tillförlitligt som möjligt.

Det vi räknade var det totala antalet unika förekommande kvinnor/flickor och män/pojkar. Vi räknade även de karaktärer som inte hade tillskrivits något kön. Vi valde att räkna grupper som

förekom i texterna som en unik person. För att förtydliga vad vi menar räknade vi gruppen “pojkar” som en manlig person, gruppen “tjejkompisar” som en kvinnlig person och detsamma med gruppen “mammor”. Medan gruppen “grekerna” räknades som en person som inte har något tillskrivet kön. I undersökningen har vi valt att begränsa oss till att räkna människor och människoliknande varelser. För att förtydliga har vi valt bort djur som har givits ett kön och även gud. De människoliknande varelser med ett tillskrivet kön som vi har valt att räkna är hobbitar och Gollum. Vid räknandet av antalet kvinnliga och manliga huvudpersoner respektive bipersoner hade vi samma avgränsningar.

4.6 Metoddiskussion

Vid tolkningar av text är det viktigt att vid utförandet av studien vara medveten om sin egen sociala och kulturella förståelse samt sina fördomar och att det kan påverka tolkningen (Wallén 1996, s. 33–34). Eftersom vi tolkar texterna i den kvalitativa delen, blir vi en form av tolkningsinstrument och därför är det viktigt att vi reflekterar över oss själva som tolkare (Ibid s. 81). Vi genomförde därför undersökningen först var och en för sig, för att sedan undersöka tillsammans. Vi reflekterade, diskuterade och jämförde sedan våra resultat. Våra tolkningar skiljde sig inte anmärkningsvärt ifrån varandra. Bergström och Boréus (2012 s. 42) påpekar att studiens tillförlitlighet stärks när olika personer genomför samma undersökning och kommer fram till ett liknande resultat. Vi har även, för att öka trovärdigheten ytterligare, gått tillbaka ett flertal gånger under vår analys och ifrågasatt våra tolkningar av texterna. För att visa på transparensen i vår analys har vi i resultatdelen i vissa fall hänvisat till citat.

I vår kvalitativa undersökning använder vi oss av Nikolajevas motsatsschema som analysverktyg. Då ett analysverktyg används i en textanalys är det viktigt att välja ett relevant verktyg för analysen (Bergström och Boréus 2012 s. 40). Vi finner vårt analysverktyg relevant för vår undersökning då verktyget preciserar stereotypa egenskaper för det manliga och kvinnliga könet. Verktyget är till hjälp för att besvara vår kvalitativa frågeställning, men vi är medvetna om att detta verktyg är begränsat eftersom det innehåller ett begränsat antal egenskaper. Vårt resultat hade kunnat bli annorlunda om det funnits fler egenskaper i analysverktyget. Vi är även medvetna om att egenskaperna i schemat är tolkningsbara och att det kan vara problematiskt att avgöra skillnaden mellan egenskaperna eftersom en del egenskaper kan definieras på liknade sätt. Det innebär att vi har tolkat egenskaperna i Nikolajevas motsatsschema, och utgått från den tolkningen i vår analys. Eftersom Nikolajeva inte ger någon närmre beskrivning av hur hon definierar egenskaperna var denna tolkning nödvändig för att genomföra studien.

För att beskriva tillförlitligheten och giltigheten i den kvantitativa undersökningen, tar vi upp de två begreppen validitet och reliabilitet. Validitet innebär att man mäter det man har i avsikt att mäta (Wallén 1996, s. 65). Då våra kvantitativa frågeställningar handlar om antal unika personer har vi enbart räknat med första gången personen nämns i texten. Vi har kategoriserat personerna i ett kön utifrån förnamn och pronomen när det gäller både antalet förekommande kvinnor/flickor, män/pojkar, huvudpersoner och bipersoner. Att vi har utgått ifrån pronomen och namn ger en god validitet, eftersom det är genom en sådan benämning i texten som det framgår vilket kön karaktärerna tillhör. Wallén (1996 s. 66) beskriver reliabilitet som att upprepade mätningar av samma sort ska ge samma resultat. Att vi har mätt upprepade gånger först var för sig och sedan tillsammans två gånger med samma resultat tyder på att vår undersökning har hög reliabilitet.

I vår uppsats uppmärksammar vi endast två kön, vilket är en normativ uppfattning. Vi är medvetna om detta kan bidra till att normer förstärks och att det kan vara problematiskt eftersom

vi då kategoriserar människor. Vi är även medvetna om att det finns andra uppfattningar än tvåkönsnormen. Eftersom vi i vår uppsats utgår från Hirdmans teorier där hon endast beskriver det binära könet, och vill undersöka hur det manliga och det kvinnliga könet gestaltas och konstrueras är de det binära könet vi valt att utgå ifrån.

5. Resultat

I det här avsnittet presenteras resultatet av analysen som gjorts på materialet. I resultatet utgår vi från vårt analysverktyg som är Nikoljevas motsatsschema. Det innebär att egenskaperna som karaktärerna blir tilldelade i resultatdelen enbart är de egenskaper som presenteras i hennes motsatsschema. Resultatet för den kvalitativa delen presenteras först och sedan den kvantitativa. Dispositionen i avsnittet är följande. I avsnitt 5.1 presenterar vi de stereotypa egenskaper vi funnit i de skönlitterära texterna från *Bums. Prima svenska 6* presenteras i avsnitt 5.2 och *ZickZack läsrummet* i 5.3. I avsnitt 5.4 redogör vi avslutningsvis för den kvalitativa delen mer övergripande. Där presenteras de mönster vi funnit då vi analyserat texterna i de tre böckerna som helhet, eftersom vi även vill få en bredare bild av hur genus framställs i läroböckerna. Efter dessa mer kvalitativt inriktade avsnitt följer den kvantitativa delen av resultatet.

I avsnitt 5.5 presenteras en tabell över antal kvinnor respektive män i varje lärobok och hur många som förekommer sammanlagt i de tre böckerna samt en analys av tabellen. I avsnitt 5.6 presenteras en tabell över kvinnliga och manliga huvudpersoner/bipersoner och könsneutrala personer, samt analysen av resultatet.

5.1 Bums

5.1.1 Alex Dogboy

Texten handlar om Alex, ett gatubarn som har rymt från en man vid namn George. Alex har gått hela natten och är dödstrött men han måste bort från stan, till soptippen, innan George hittar honom. Det stannar en buss bredvid honom men han har inga pengar och hoppar därför på utanpå bussen och klamrar sig fast vid den ända till soptippen. På soptippen träffar han flickan Margarita som lär honom att leva och försörja sig på soptippen. Vi tilldelar pojken Alex den kvinnliga egenskapen sårbarhet. I texten står det uttalat att han är rädd för George, då han har rymt från honom och han är rädd för att George ska hitta honom igen. George tolkar vi därmed som aggressiv och våldsam, då han framställs som hotande. Aggressivitet och våldsamhet är två manliga egenskaper enligt Nikolajevas motsatsschema. Alex är även i en generellt sårbar situation då han är ett gatubarn. Utöver den enda kvinnliga egenskapen tilldelas Alex enbart manliga egenskaper. Vi uppfattar honom som en självständig, stark och aktiv kille. Han visar en fysisk styrka då han klamrar sig fast bak på en buss och lyckas hålla sig kvar under hela åkturen. Självständighet och aktivitet är två egenskaper som Alex visar under stora delar av berättelsen. Ett tydligt exempel på att han är aktiv är när han går fram till den för honom okända flickan Margita.

Han kände sig blyg, men gick ändå fram till henne och sade:

-Hej. Hur gör man? (Bums, 2013 s. 41).

Alex är ett gatubarn och lyckas ändå klara sig själv, skaffa mat, ta sig till ställen utan pengar. Detta tolkar vi som att han uppvisar egenskapen självständighet. Flickan Margita konstrueras med hjälp av enbart kvinnliga egenskaper, såsom skönhet (vacker, enligt Nikolajevas schema) omtänksamhet, omsorgsfullhet och beroende. När Alex ser flickan för första gången beskrivs hon i texten som vacker. Vi tolkar det som att hon uppvisar en omtänksamhet gentemot Alex då hon vill hjälpa honom när han är ny på soptippen. Hon visar honom hur man gör när man letar mat och hon ger honom en pinne som är till stor hjälp under letandet. I berättelsen berättar flickan för Alex om sina hundar. Här konstrueras hon som omsorgsfull och omhändertagande då hon berättar att hon en dag hittade en övergiven hundvalp på soptippen. Denna hund tog hon sedan hand om. Det framgår även att hon är beroende av dessa hundar, eftersom de skyddar henne och följer henne vart hon än går.

5.1.2 Min vän Percys magiska gymnastikskor

Texten handlar om huvudpersonen Ulf. Delen av berättelsen som finns i *Bums* utspelar sig under en dag i skolan. Det har precis börjat en ny kille i Ulfs klass som heter Percy. Percy är inte lik någon av Ulfs kamrater, han är både snaggad och bra på att slåss vilket ingen annan i Ulfs klass är. Han får ofta vara ifred på rasterna men på lektionerna sitter Percy bredvid Ulf. Under en rast kommer Percy på en tävling där några killar i klassen, inklusive Ulf ska delta. Tävlingen går ut på att springa ut mitt i gatan framför bilar, där den som stannar framför bilen under längst tid vinner. Majoriteten i texten är manliga karaktärer och det förekommer endast två kvinnliga karaktärer, som är lärare i Ulfs och Percys skola. Percy framställs redan i början av berättelsen som våldsamt, vilket är en manlig egenskap. Detta är en återkommande egenskap hos honom.

Han var jätteduktig på att boxas och stampa på skolmössorna så att skärmarna sprack (Bums, 2013 s. 53).

En annan genomgående egenskap hos Percy är att han är aktiv. Detta visar sig genom att han söker uppmärksamhet, bestämmer och uppvisar ett ifrågasättande beteende. En mindre genomgående egenskap är rovgirighet. Detta visar sig när Ulf beskriver i texten att Percy sträcker ut handen och antar att han ska få kakor som Ulfs mamma har bakat till Ulf. Detta scenario sker vid två tillfällen i texten.

De två kvinnliga karaktärerna varav en kallas fotfröken och den andra enbart fröken, tillskriver vi endast kvinnliga egenskaper. Fotfröken tilldelas det kvinnliga karaktärsdraget mildhet, eftersom hon beskrivs som vänlig. Fröken ges egenskapen omsorgsfull. Hon visar den sidan då hon uttrycker en oro för Percy, när han går runt i trasiga skor.

En stor del av berättelsen handlar om en tävling där åtta pojkar från Ulfs klass deltar. Tävlingen beskrivs i texten som livsfarlig. Tävlingen är Percys påhitt, och det är en av anledningarna till varför vi tolkar honom som våldsamt. I och med att det är Percys påhitt tilldelas han även den maskulina egenskapen tävlande. Alla pojkar som är med i tävlingen förutom Ulf och Lennart Blomgren tolkar vi då också som att de innehar den tävlande egenskapen. Vi tillskriver istället Lennart den feminina egenskapen lydighet, eftersom han inte tillåts delta av sin pappa och väljer att lyda honom. Ulf däremot uppvisar en sårbar sida, då han innerst inne inte vill vara med och tävla, eftersom han är rädd och nervös. Att vara sårbar beskrivs i schemat som en kvinnlig egenskap. Under tävlingen känner sig Ulf tvingad att springa ut framför en bil. Lennart vill inte att Ulf ska springa och försöker övertala honom att låta bli. Vi tolkar då Lennart som omtänksam som är en kvinnlig egenskap, då han visar omtänksamhet eftersom han inte vill att Ulf ska springa. Ulf däremot avvisar Lennart. Han visar då den manliga egenskapen känslökyla (känslökall, enligt Nikolajevs schema).

Ett ögonblick tittade jag in i hans ljusblå ögon som bara ville mig gott. Så knuffade jag bort honom (Bums, 2013 s. 57).

Då Ulf springer ut i gatan, blir han nästan träffad av en bil. Chauffören, som visar sig vara en man, stannar och kliver ut. Vi uppfattar honom som omtänksam mot Ulf, då han bland annat frågar hur han mår, vilket är en feminin egenskap enligt Nikolajevs schema.

5.1.3 De två tornen

I texten får man följa olika personer när de är med om olika händelser som utspelar sig vid samma tillfälle i berättelsen men på olika platser. Personerna man får följa är hobbitarna Sam och Frodo när de stöter på en annorlunda varelse, vid namn Gollum, på väg till Mordor. Samtidigt får man följa Aragon, en människa som letar efter Sam, Frodo och två andra hobbitar, Pippin och Merry. På samma gång stöter Merry och Pippin på en skara farliga orker i skogen

och deras vän Boromir kommer till undsättning för att hjälpa dem. Frodo, som är huvudpersonen tolkar vi som rationell. Detsamma gäller Aragon. Båda karaktärerna överväger vad som är mest troligt i de situationer som de befinner sig i. Vi tolkar även det som att Aragon har ett analyserande förhållningssätt när han befinner sig i olika situationer, vilket är stereotypiskt för män. Gollum som är en människoliknande varelse, uppfattar vi som rovgirig och aggressiv. Detta visar sig i citatet nedan.

Den är vår, bara vår, och vi vill ha den. Tjuvar, tjuvar, smutsiga små tjuvar. Var är dom med dyrgripen min? Fördömelse! Vi hatar dom (Bums, 2013 s. 75).

Boromir och Merry är två andra karaktärer i berättelsen. Boromir skildras enligt oss som skyddande, eftersom han kommer till undsättning när han ser att Merry och Pippin är i fara. Både Boromir och Merry anser vi även uppvisa våldsamhet, då båda är med och hugger av kroppsdelar och dödar varelser i textutdraget.

5.1.4 Sammanfattning av Bums

Sammanfattningsvis kan vi se att det finns mönster i de texter vi läst ur läroboken *Bums*. Det första mönstret vi ser är att kvinnor/flickor enbart konstrueras med feminina egenskaper, medan män/pojkar får lov att överskrida de maskulina stereotypa egenskaperna. Då män ges feminina egenskaper är det sårbarhet, lydighet och omtänksamhet/omsorgsfullhet. Vi kan även urskilja att när det manliga könet framställs med kvinnliga egenskaper är det pojkar i större utsträckning än vuxna män.

I *Bums* finner vi även att av de tolv manliga egenskaperna som finns i Nikolajevas schema är det enbart egenskapen "tänker kvantitativt" som ingen man tillskrivs. Vi finner inte att de stereotypa kvinnliga egenskaperna används i lika stor utsträckning som de manliga. De feminina egenskaperna som fördelas i texterna är beroende, omtänksam/omsorgsfull, mild, vacker, sårbar och lydig. Ett annat mönster vi finner är att i samtliga texter påträffas våldsamma män. På grund av de egenskaperna vi fann i *Bums* kan vi konstatera att läroboken konstruerar kvinnligt och manligt.

5.2 Prima svenska 6

5.2.1 Hungerspelen

Texten handlar om Katniss Everdeen, en sextonårig flicka som bor i landet Panem. I utdraget står hon tillsammans med andra sextonåringar och lyssnar på när borgmästaren Undersee talar. Han berättar om hur landet Panem kom till och varför hungerspelen skapades. Han berättar även om att hungerspelen är ett spel där tjugofyra ungdomar, en pojke och en flicka från varje distrikt, måste delta. Spelarna blir instängda i ett inhägnat område där de får kämpa för sina liv för att vinna spelet. Vid borgmästarens sida under talet finns även den kvinnliga karaktären Effie Trinket. Vi anser att alla karaktärer tillskrivs egenskaper förutom Katniss Everdeen. Hon tillskrivs varken kvinnliga eller manliga egenskaper, då man endast får ta del av det som sker i hennes omgivning och inga beskrivningar av henne. Vi tolkar kvinnan Effie Trinket som emotionell då det i texten beskrivs att hon är bekymrad. Emotionalitet beskrivs som en kvinnlig egenskap. I samma sammanhang tillskriver vi även denna egenskap till den vuxne mannen Undersee, då även han beskrivs som bekymrad. Vi tillskriver även honom de manliga egenskaperna hård, känslökall och aktiv, eftersom han är ledare för hungerspelen och förklarar dess regler. Han förklarar att hungerspelen är en kamp på liv och död, där den sista överlevande personen segrar.

5.2.2 Precy Jackson född till hjälte

Utdraget handlar om huvudpersonen Percy Jackson, och han befinner sig i en skolsal ensam med sin lärare Mrs. Dodd. Hon förklarar för Percy att han har ställt till problem, men Percy förstår inte riktigt varför. Han funderar på om det är för att han säljer godis till andra elever eller för att han har kopierat en uppsats från internet. Mrs. Dodd uppmanar honom till att erkänna det han gjort, men han förstår inte. Helt plötsligt förändras hon till en onaturlig varelse, med lysande ögon. Vi tilldelar Mrs. Dodd endast manliga egenskaper som aggressivitet, känslökyla (känslökall, enligt Nikolajevas schema) och hårdhet. Hon framställs som hård genom texten, exempel på det ges i citatet nedan.

Trodde du verkligen att du skulle kunna göra det ostraffat? (Prima svenska 6, 2015 s. 52).

Hon framställs även som aggressiv. Detta skildras genom citaten nedan:

Erkänn, så blir ditt lidande inte lika smärtsamt (Prima svenska 6, 2015 s. 52).

[...] och hon skulle just slita mig i stycken (Prima svenska 6, 2015 s. 53).

Enligt vår tolkning tilldelas Percy både kvinnliga och manliga egenskaper. Det förstnämnda i form av sårbarhet och lydighet. Han visar sig sårbar när han beskriver en nervositet och att det är läskigt att vara ensam med en lärare. När Mrs. Dodds förklarar att Percy ligger illa till, då svarar han att han ska bättra sig. Han svarar även på lärarens frågor och tjarar inte emot henne. Detta kan beskrivas som att han är lydig. Den första manliga egenskapen är rovgirighet, eftersom Percy förklarar att han har ett förråd av godis gömt i sovsalen som han säljer till de andra eleverna. Han beskriver även att han har kopierat en uppsats på internet. Den andra manliga egenskapen är analyserande. Han visar en analytisk förmåga då han upprepade gånger i texten funderar kring varför Mrs. Todd påpekar att han är i trubbel.

5.2.3 Röda spår

Texten handlar om Samuel och Samuels pappa som är på väg till sitt nya hus ute i skogen. De åker bil dit och medan pappan kör sitter Samuel och tittar på allt som de åker förbi. Till slut är de framme vid huset och plötsligt hör de hur det knakar i skogen. Ut från skogen kommer Karl-Erik, en lång man iklädd flanellskjorta. De börjar prata med Karl-Erik. Samuel nämner vid ett tillfälle sin mamma i texten. I berättelsen uppfattar vi både mamman och pappan som omtänksamma, som är en kvinnlig egenskap. Omtänksamhet är den enda egenskapen de tillskrivs. Pappan visar omtänksamhet därför att han bekymrar sig för att Samuel ska känna sig ensam. Mamman uppfattas som omtänksam då Samuel berättar att hon har skickat med tidningar till honom för att han ska ha något att göra när pappan och han åker iväg. Samuel däremot tillskriver vi två egenskaper varav en är kvinnlig och en manlig. Han visar sig självständig då han säger:

Ä, jag klarar mig, svarar Samuel och sjunker längre ner i sätet (Prima svenska 6, 2015 s. 90).

Självständighet kategoriseras utifrån Nikolajevas schema som en manlig egenskap. Samuel visar denna sida utåt men när man i texten får reda på hans tankar kan vi urskilja den kvinnliga egenskapen sårbarhet. Detta visar han genom en känsla av oro. Karl-Erik konstrueras med enbart manliga egenskaper. Vid Karl-Erik och Samuels första träff tar de i hand med varandra. Karl-Eriks handslag beskrivs som så hårt att det knakar i Samuels hand. Det anser vi visar på en fysisk styrka hos Karl-Erik. Enligt schemat beskrivs styrka som en stereotypisk egenskap hos män. Vi uppfattar honom också generellt som en hård person. Även hårdhet är en typisk manlig egenskap.

5.2.4 Sammanfattning av Prima svenska 6

Sammanfattningsvis kan vi utläsa att det finns mönster i läroboken *Prima svenska 6*. Ett mönster vi finner är att av de olika egenskaperna som finns i motsatsschemat används kvinnliga och manliga egenskaper nästan i lika stor utsträckning. Vi finner dock att män i större omfattning tillskrivs feminina egenskaper än vad kvinnor tillskrivs maskulina egenskaper. Då kvinnor får manliga egenskaper är de känslokalla/hårda och aggressiva, och män som får kvinnliga egenskaper är emotionella/milda, omtänksamma/omsorgsfulla, lydiga samt sårbara. De personlighetsdrag som tillskrivs båda könen är känslokyla/hårdhet, emotionalitet/mildhet och omtänksamhet/omsorgsfullhet. De mönster vi fann tyder på att kvinnligt och manligt konstrueras i läroboken *Prima svenska 6*.

5.3 ZickZack läsrummet

5.3.1 Öppna ditt hjärta

Texten handlar om Nisse som en dag springer hem till sin lägenhet med andan i halsen. Han har ont inuti kroppen och känner sig alldeles stel, men när han börjar gråta då mjuknar kroppen. Nisse är ledsen för att han är olyckligt kär i Saga. Han går hela tiden och grubblar på om Saga tycker om honom eller inte och det gör honom ledsen. Hemma hos honom befinner sig Harry, hans drakkompis, och Harry försöker trösta Nisse genom att prata med honom. Till slut lyckas Harry hjälpa honom och han blir genast glad igen. Saga tillskriver vi inga egenskaper i berättelsen och Nisse tillskriver vi enbart feminina egenskaper. Dessa är emotionalitet, sårbarhet och beroende. Egenskaperna är återkommande genom hela berättelsen. I början av berättelsen gråter Nisse och framställs därigenom som sårbar och emotionell. Det framkommer att anledningen till att han gråter är att han är olyckligt kär i Saga. Han påpekar att det inte är för att några farliga killar har gjort honom något. Därmed blir även de farliga killarna tilldelade den maskulina egenskapen aggressivitet, då de beskrivs som farliga. Nisse framställs även som beroende, då han i texten flera gånger uttrycker att det är av stor betydelse vad Saga tycker och tänker om honom.

För jag var hela tiden rädd att hon inte skulle tycka om mig, att hon skulle tycka att jag var en tönt (ZickZack läsrummet, 2013 s. 20).

5.3.2 Den lilla flickan med svavelstickorna

Berättelsen utspelar sig på nyårsafton och handlar om en fattig flicka. Hennes pappa har skickat ut henne för att sälja svavelstickor, men ingen vill köpa. Det är mörkt och kallt ute, hon går runt barfota i snön med handen full av svavelstickor. Skorna har en liten pojke stulit. Trots att hon fryser vågar hon ändå inte gå hem. Hon är rädd att hennes pappa ska slå henne eftersom hon inte har sålt några svavelstickor. Hon försöker värma sig genom att tända en svavelsticka. När hon tänder stickan uppenbarar sig underbar syn framför henne. Hon tänder en till sticka. Till slut uppenbarar sig hennes döda mormor framför henne, och hon blir överlycklig. Hon säger till sin mormor att hon vill följa med till gud, vilket hon får. Vi tillskriver flickan enbart feminina egenskaper. Den första är sårbarhet och det framställs hon som genom stora delar av texten. Ett exempel där det står uttalat i texten är:

Hungrig och frusen var hon, och hon såg så ynkelig ut den lilla stackaren! (ZickZack läsrummet, 2013 s. 62).

Den andra egenskapen är skönhet (vacker, enligt Nikolajevas schema). Hon beskrivs i texten som en vacker flicka med gult lockigt hår. De två manliga karaktärerna framställs enligt oss enbart med hjälp av manliga egenskaper. En av de manliga karaktärerna är en pojke som stjälar flickans ena toffel. Till följd av detta får flickan gå barfota i snön. Pojken tolkas därför som rovgirig och känslokall. Den andra manliga karaktären som nämns i texten är flickans pappa. Det står uttalat i texten att flickan har en rädsla för att hennes pappa ska göra henne illa genom

att slå henne. Han betraktas därför som våldsam och aggressiv. Den andra kvinnliga karaktären är flickans döda mormor. Hon beskrivs av flickan som vacker och som den enda personen som varit snäll mot henne. Vi tolkar därför hennes mormor som vacker, omtänksam och mild, vilket är stereotypiskt kvinnliga egenskaper.

5.3.3 Billig arbetskraft

Berättelsen utspelar sig på 1700-talet, och handlar om den föräldralösa flickan Anna Christina. Hon har precis rymt från ett fattigt barnhem och får ett arbete hemma hos Regina von Peppa, som är spetstillverkare. Det finns redan fyra andra barn som arbetar där. Alla barnen blir knuffade in i ett rum där de ska utföra arbetet åt Regina von Peppa. Anna Christina tolkas som passiv genom berättelsen och därmed tilldelas hon också den kvinnliga egenskapen passivitet. Vi tolkar henne som passiv då hon visar en tillbakadragenhet och försiktighet. En annan kvinnlig karaktär är Ullan. Ullan är en flicka som arbetar i verkstaden. Vi tillskriver henne en kvinnlig egenskap, vilket är omtänksamhet. Hon visar en omtänksamhet gentemot den passiva Anna Christina, när hon försöker hjälpa Anna Christina, som är ny i verkstaden, genom att visa henne hur arbetet ska göras. De tre resterande kvinnliga karaktärerna tillskriver vi den manliga egenskapen hårdhet. Kvinnan Regina von Peppa, som äger verkstaden, upplever vi som hård eftersom hon inte visar någon medkänsla för barnen när de arbetar billigt. Det är även hon som styr och ställer och detta gör hon genom att hon domderar runt barnen. Kvinnan Gretgen som är Regina von Peppas piga visar också en hård sida. Hon framställs på samma sätt som Regina. Den sista kvinnliga karaktärer är ett av barnen på fabriken vid namn Cajsa Lisa. Även hon har en hård sida, då hon är brysk mot de andra barnen.

De två manliga karaktärerna är Jean Puckel, som är Reginas kusk, och pojken Lill-Axel. Enligt vår tolkning kan mannen Jean Puckel ses som omtänksam, vilket är en kvinnlig egenskap. Han uttrycker en omtanke för barnen, då han exempelvis vill att barnen ska äta sig mätta. Lill-Axel tillskriver vi en maskulin och en feminin egenskap. Han beskrivs som skyddande, då han kommer med råd till Anna Christina om hur hon ska bete sig för att inte råka illa ut. Han visar även omtänksamhet då han uttrycker att hon ska må bra och trivas.

5.3.4 Sammanfattning av ZickZack läsrummet

Sammanfattningsvis kan vi se att det finns mönster i de tre texterna i läroboken *ZickZack läsrummet*. Mönstren visar att kvinnligt och manligt konstrueras i de skönlitterära texterna. Vi finner att män/pojkar och kvinnor/flickor båda i högre grad tillskrivs stereotypa egenskaper än de tillskrivs egenskaper för det motsatta könet. Då kvinnor får maskulina egenskaper är de känslolokala och hårda och av de män som tillskrivs feminina egenskaper är majoriteten omtänksamma. Då båda könen får samma egenskap tilldelad är dessa emotionell/mild, omtänksam/omsorgsfull, sårbar, beroende och känslolokal/hård. De finns dock egenskaper som endast tillskrivs ett kön. De feminina egenskaper som endast kvinnor/flickor får är passiva och vackra, medan de maskulina egenskaperna som enbart män/pojkar ges är våldsamhet, aggressivitet, rovgirighet och skyddande. Ytterligare ett mönster som vi kan se är att de av manligt kön som tilldelas kvinnliga egenskaper i störst utsträckning är pojkar och de av kvinnligt kön som får manliga egenskaper i större grad är vuxna kvinnor.

5.4 Mönster i läroböckerna som helhet

Då vi analyserade de tre läroböckerna tillsammans som en helhet kunde vi urskilja ett antal mönster. Vi fann att kvinnligt och manligt konstrueras i alla läroböcker och att könen i större utsträckning tillskrivs de stereotypiska egenskaperna för respektive kön än vad de tillskrivs det motsatta könets egenskaper. Vi fann även att män i större utsträckning tillåts överskrida de stereotypiska manliga egenskaperna än vad kvinnor tillåts överskrida de kvinnliga. När män

konstrueras med de kvinnliga egenskaperna används fler stereotypiskt kvinnliga egenskaper än vad som används när kvinnor tillskrivs manliga egenskaper. Då kvinnor ges maskulina egenskaper är de antingen känslokalla/hårda eller aggressiva. Männerna framställs emellertid med de feminina egenskaperna emotionalitet/mildhet, lydighet, omtänksamhet/omsorgsfullhet, sårbarhet och beroende, där de mest genomgående egenskaperna är omtänksamhet/omsorgsfullhet och sårbarhet. Dessa egenskaper återfinns vi hos manliga karaktärer i alla tre läroböckerna.

Ett annat mönster vi kan urskilja gällande överskridandet av de stereotypa egenskaperna är att när det manliga könet tillskrivs feminina egenskaper, är det i större omfattning pojkar än vuxna män. Detta skiljer sig från när det feminina könet ges maskulina egenskaper. Då är det istället vuxna kvinnor som i större utsträckning än flickor ges maskulina egenskaper. Avslutningsvis vill vi understryka att vi gjort en närläsning på alla texterna i böckerna, även om undersökningen avgränsades till en djupanalys av nio stycken texter, på grund av tiden. Då vi gjort en närläsning av alla texterna kan vi uttala oss om att resultatet verkar vara representativt för alla texter i respektive bok.

5.5 Fördelning av kvinnor/flickor och män/pojkar

I vår kvantitativa undersökning utfördes en totalundersökning på alla skönlitterära texter i respektive bok, här har vi alltså vidgat vårt urval. Vi kommer i detta avsnitt presentera resultatet av fördelningen mellan kvinnor/flickor och män/pojkar. Resultatet presenteras även i slutet av avsnitt 5.5 i *tabell 2, Antal kvinnor och män*.

Totalt antal förekommande unika kvinnor/flickor och pojkar/män i de skönlitterära texterna, i de tre läroböckerna är 165. Av dessa är 71 kvinnor/flickor och 94 män/pojkar. Det betyder att 43% är av kvinnligt kön medan 57% är av manligt kön. Detta innebär att män är något överrepresenterade kvinnor i läroböckerna som helhet. I vår undersökning fann vi även att detta är ett genomgående resultat för varje enskild lärobok.

I *Bums* förekommer det 55 unika personer i de skönlitterära texterna, varav 20 är unika kvinnor/flickor och 35 unika män/pojkar. Det betyder att 36 % är av kvinnligt kön medan 64 % är av manligt kön. Resultatet visar att män är kraftigt överrepresenterade kvinnor. I läroboken *Prima svenska 6* finner vi ett liknande resultat. Här finner vi totalt 12 unika personer. 4 av dessa är kvinnor/flickor och 8 är män/pojkar. Det betyder att 33 % är av kvinnligt kön medan 67 % är av manligt kön. Trots att det förekommer mindre antal unika personer i *Prima svenska 6* än i *Bums*, visar resultatet att män är överrepresenterade. I *ZickZack läsrummet* skiljer sig resultatet något. Kvinnor är fortfarande underrepresenterade, men inte i lika stor omfattning. Det förekommer totalt 98 unika personer i läroboken *ZickZack läsrummet*. Antalet unika kvinnor är 47 kvinnor/flickor och 51 unika män/pojkar. Det betyder att 48 % är av kvinnligt kön medan 52% är av manligt kön. Resultatet av *ZickZack läsrummet* antyder att det finns en ambition att fördela könen jämt.

Vår undersökning gav annars ett homogent resultat både i de tre läroböckerna, och i läroböckerna som helhet. Sammanfattningsvis får alltså män/pojkar något mer utrymme än kvinnor/flickor i de skönlitterära texterna i läroboken.

Lärobok	Antal kvinnor	Antal män	Totalt antal personer
Bums	20 (36 %)	35 (64 %)	55

Prima svenska 6	4 (33 %)	8 (67 %)	12
Zick Zack	47 (48 %)	51 (52 %)	98
Totalt antal i läroböckerna	71 (43 %)	94 (57 %)	165

Tabell 2, Antal kvinnor och män

5.6 Fördelning av bi- och huvudpersoner

I det här avsnittet presenteras den del av vår kvantitativa undersökning som består av fördelningen av bi- och huvudpersoner mellan könen. Undersökningen består av en totalundersökning och resultatet presenteras nedan både i löpande text och *tabell 3, Bi- och huvudpersoner*.

Sammanlagt i de skönlitterära texterna i de tre läroböckerna förekommer totalt 12 unika kvinnliga huvudpersoner, och 9 unika manliga huvudpersoner samt 3 huvudpersoner vars kön är okänt. Resultatet visar att det förekommer fler kvinnliga än manliga huvudpersoner. Det visar också att majoriteten av huvudpersonerna tillskrivs ett kön, medan en minoritet inte gör det. Då vi undersökte läroböckerna separat visade det sig dock att detta resultat inte var genomgående i de skönlitterära texterna i respektive lärobok.

I *ZickZack läsrummet* finner vi 8 kvinnliga och 3 manliga huvudpersoner, vilket betyder att majoriteten av huvudpersonerna är av kvinnligt kön. Resultatet av fördelningen av huvudpersonerna i *Bums* och *Prima svenska 6* skiljer sig från *ZickZack läsrummet*. Här är fördelningen mellan könen mer jämn, eftersom det endast skiljer 1 person. *Bums* har 4 manliga och 3 kvinnliga huvudpersoner och *Prima svenska 6* har 1 kvinnlig och 2 manliga huvudpersoner. Resultatet visar då att i *Bums* och *Prima svenska 6* är det fler män som har huvudrollen, medan det är tvärtom i *ZickZack läsrummet*. Vi finner inga huvudpersoner utan utskrivet kön i *Bums* och *ZickZack läsrummet*, dock finns det 3 stycken i läroboken *Prima svenska 6*.

Sammanlagt i de skönlitterära texterna i läroböckerna finner vi 59 bipersoner av kvinnligt kön och 85 av manligt kön samt 48 bipersoner som inte har något utskrivet kön. Resultatet visar att män är överrepresenterade bland bipersonerna. Även här kan vi se att majoriteten av bipersoner har ett utskrivet kön och att minoriteten är de bipersoner som inte har tillskrivits något kön.

I *Prima svenska 6* förekommer det 6 manliga och 3 kvinnliga bipersoner samt 7 bipersoner med okänt kön. Resultatet visar att de flesta bipersonerna tillskrivs ett kön och att de manliga birollerna är fler än de kvinnliga. I *Bums* finner vi 17 kvinnliga bipersoner, 31 manliga bipersoner och 7 bipersoner med okänt kön. De manliga bipersonerna är nästan dubbelt så många som de kvinnliga, vilket betyder att det manliga könet är kraftigt överrepresenterat i *Bums*. Resultatet visar även att personer som inte tillskrivs något kön får mindre utrymme jämfört med både kvinnor/flickor och män/pojkar. I *ZickZack läsrummet* finner vi en mer jämn fördelning mellan birollerna. De kvinnliga bipersonerna består av 39 stycken och de manliga av 48 stycken samt 34 med okänt kön. Resultatet visar att män får större utrymme än kvinnorna bland bipersonerna, och även att de personer som inte tillskrivs något kön får ungefär lika stort utrymme som kvinnorna.

Sammanfattningsvis visar resultatet av analysen av läroböckerna som helhet att män ges fler huvudroller än kvinnor. Dock visar det totala antalet vad gäller fördelningen av huvudpersoner att kvinnor är överrepresenterade män, eftersom *ZickZack läsrummet* driver upp kvinnornas dominans i hela resultatet. I *ZickZack läsrummet* är det fler kvinnliga huvudpersoner än manliga. I *Bums* och *Prima svenska 6* har män flest huvudroller, dock är det relativt jämt fördelat mellan könen. Resultatet visar även att fördelningen av birollerna mellan könen gav ett enhetligt resultat i de tre läroböckerna. Män är i denna kategori överrepresenterade kvinnor. Den grupp personer som inte tilldelas något kön i böckerna är underrepresenterade både män och kvinnor i de skönlitterära texterna i *Bums* och *ZickZack läsrummet* och även i läroböckerna som helhet. Här skiljer sig *Prima svenska 6*, då kvinnor är den mest underrepresenterade gruppen och vi fann fler bipersoner utan utskrivet kön, än vi fann kvinnor.

Lärobok	Antal kvinnliga huvudpersoner	Antal manliga huvudpersoner	Antal huvudpersoner med okänt kön	Antal kvinnliga bipersoner	Antal manliga bipersoner	Antal bipersoner med okänt kön
Bums	3	4	0	17	31	7
Prima svenska 6	1	2	3	3	6	7
ZickZack läsrummet	8	3	0	39	48	34
Totalt antal	12	9	3	59	85	48

Tabell 3, Bi- och huvudpersoner

6. Diskussion

I avsnittet förs en diskussion om studiens resultat i förhållande till tidigare forskning, och de teoretiska utgångspunkter som studien utgår ifrån. Syftet med studien har varit att undersöka vilka skildringar som används för att beskriva kvinnor/flickor och män/pojkar i de skönlitterära texterna och även att undersöka om något av könen är under- eller överrepresenterat i läroböckerna. Våra frågeställningar är:

- Finns det konstruktioner av manligt och kvinnligt i läroböckerna? Om ja, vilka skildringar används för att framställa könen?
- Hur många flickor/kvinnor och pojkar/män finns representerade i läromedlen?
- Hur många flickor/kvinnor och pojkar/män är huvudpersoner respektive bipersoner samt hur många är könsneutrala i de skönlitterära texterna i läroböckerna?

Vi är nu i en position där vi kan besvara dessa frågeställningar. Dispositionen i avsnittet är följande; I avsnitt 6.1 diskuterar vi vår kvalitativa frågeställning och i avsnitt 6.2 samt 6.3 diskuterar de kvantitativa frågeställningarna, följt av avsnitt 6.4 där vi presenterar avslutande reflektioner, och ger förslag på fortsatt forskning.

6.1 Konstruktioner av kvinnligt respektive manligt

Det övergripande resultatet vi kom fram till i vår undersökning är att kvinnligt och manligt konstrueras i alla läroböckerna. Resultatet överensstämmer med Hirdmans teorier om genuskontraktet och de båda logikerna i genussystemet.

Den första logiken i genussystemet bygger på att det kvinnliga och manliga ses som en dikotomi som inte bör blandas (1988, s. 51). Hirdmans teori om genuskontrakt, bygger på liknande principer där hon beskriver att det finns ett tyst avtal mellan könen om hur de ska uppträda. Kontraktet genomsyrar allt, bland annat vilka egenskaper som är passande för respektive kön (Hirdman, 1988 s. 53–54). Genom analysen av de skönlitterära texterna kan vi utläsa att karaktärerna är en del av både genussystemet och genuskontraktet, då karaktärerna framställs på ett sätt där detta åskådliggörs. I resultatet fann vi att kvinnor/flickor och män/pojkar hålls isär. Det kan vi urskilja genom att könen tillskrivs mer stereotypa egenskaper för det kön de tillhör än vad de tillåts överskrida könsgränserna. Detta leder till att en skillnad mellan könen åskådliggörs och att genuskontraktet belyses då karaktärerna beter sig på ett sätt som de förväntas göra för det kön de tillhör. Våra slutsatser är även förenliga med Graeskes (2010, s. 124–125) resultat där hon lyfter fram att det finns en tydlig skillnad mellan könen i de skönlitterära texterna hon undersökt.

Eilard konstaterar, både i sin avhandling (2008, s. 422–423) och artikel (2004, s. 259–260), att könen konstrueras på ett stereotypiskt sätt. Samma resultat finner även Graeske (2010, s. 124–125) och Ohlander (SOU 2010:33, s. 68–71) samt Evans och Davies (2000, s. 262). Även om vårt resultat till övervägande del är överensstämmande, skiljer sig vissa aspekter av vårt undersökningsresultat jämfört med den tidigare forskningen. Evans och Davies (2000, s. 263) studie visade att kvinnor får lov att överskrida könsgränserna i större utsträckning än män. I vår undersökning fann vi det motsatta. Karaktärer med manligt kön tillskrivs oftare feminina egenskaper än vad karaktärer med kvinnligt kön tillskrivs maskulina, alltså tillåts män/pojkar att vara kvinnliga i högre grad än vad kvinnor/flickor tillåts vara manliga. Att vi inte fick samma resultat som Evans och Davies (2000) kan bero på att vår studie inte var lika omfattande. Resultatet hade eventuellt kunnat se annorlunda ut om vi valt att utvidga vårt urval till fler läroböcker. En annan anledning till att vårt resultat skiljer sig åt, kan vara tidsperspektivet då

deras undersökning är publicerad år 2000. Kontexten kan även vara en anledning till det skiljande resultatet, eftersom deras studie är gjord i USA och vår i Sverige. Vi finner ändå detta resultat som något positivt, eftersom män/pojkar här ges tillåtelse att bland annat visa känslor. Ett av de mönster vi fann var att när män/pojkar fick feminina egenskaper var det sårbarhet och omsorgsfullhet. Å andra sidan fann vi även att män/pojkar framställs till stor del som aggressiva, våldsamma och att de förknippas med just våld. Detta är förenligt med både Evans och Davies (2000, s. 259) som uppmärksammar att män ofta porträtteras som aggressiva, och Berge och Widdings (2006, s. 14) resultat som påpekar att män kopplas samman med våld.

Vårt att nämna är även att de karaktärer med kvinnligt kön som ges manliga egenskaper enbart tillskrivs egenskaperna känslökyla/hårdhet och aggressivitet. Evans och Davies (2000, s. 259) beskriver i sin studie att kvinnor beskrivs som emotionellt uttrycksfulla. Även Jackson och Gee (2005, s. 120) beskriver att flickor skildras som känslomässiga i de texter de granskat. Detta kan även vi urskilja i vårt resultat, men vi uppmärksammade att det fanns ett mönster i de maskulina egenskaper som används för att konstruera kvinnor. Detta resultat kan delvis ses som positivt då kvinnor och flickor får lov att överträda könsgränserna, dock kan man ifrågasätt på vilket sätt de får överträda. Detta då de enbart får manliga egenskaper som kan förstås som negativa kan resultatet även ses som ogynnsamt. Flickorna hade kunnat få överträda med mer positiva manliga egenskaper som exempelvis styrka eller aktivitet.

Den andra grundläggande logiken Hirdman beskriver i sina teorier om genussystemet är hierarkin, där det manliga värderas högre än det kvinnliga, och mannen ses som norm (Hirdman, 1988 s. 51). Vi finner att denna hierarki tar sig uttryck på olika sätt genom de egenskaper som karaktärerna tillskrivs i de skönlitterära texterna. Vi kan delvis urskilja hierarkin då män ges kvinnliga egenskaper. Vi upptäckte att det i större grad är pojkar, alltså barn som beskrivs med feminina egenskaper. Detta tyder på att mannen är överordnad kvinnan eftersom de kvinnliga egenskaperna ses som mer barnsliga, och blir därmed underordnade. Detta är förenligt med Jackson och Gees (2005, s. 120) resultat där det framgår att de av manligt kön som får kvinnliga egenskaper oftare är pojkar, och inte vuxna män. Då representerar de inte manlighet utan de ses endast som ett barn. Vi kan även urskilja att det råder en hierarki i de skönlitterära texterna då vi studerat karaktärernas beteende. Det övergripande resultatet visar, som vi tidigare beskrivit, att könen framställs på ett stereotypiskt sätt. Hirdman (1988, s. 55) menar att stereotyperna utgör en del av hierarkin och bidrar till att kvinnan är underordnad mannen. Vårt resultat är även förenligt med både Eilards avhandling (2008, s. 422–423) och artikel (2004, s. 259–260) där hon kommer fram till att kvinnor och flickor underordnas män och pojkar i texterna genom beskrivningar av deras beteende.

6.2 Antal förekommande flickor/kvinnor och pojkar/män

I den tidigare forskningen där förekomsten av antal kvinnor och män har undersökts har vi kunnat urskilja olika resultat. Von Wrights (1998, s. 44) resultat i en undersökning av lärobokstexter visade att männen i stor grad var överrepresenterade kvinnorna. Berge och Widding (2006, s. 29) drar samma slutsats. Även i Ohlanders två rapporter (SOU 2010:10, s. 67) och (SOU 2010:33, s. 67) där hon undersökt flera läroböcker som används i olika ämnen, visade det övergripande resultatet att kvinnor och flickor ges mindre utrymme och uppmärksamhet. Ohlander fann dock ett avvikande resultat, vilket var i en lärobok avsedd för tidigare åldrar. Där upptäcktes en strävan efter att ge lika stort utrymme till kvinnor, flickor, män och pojkar. Även Eilard (2004, s. 259–260) fann i sin undersökning av läseböcker att könen var ungefär lika vanligt förekommande. I vår kvantitativa undersökning fann vi att männen är överrepresenterade och kvinnorna underrepresenterade, vilket är genomgående för

alla tre böckerna. Dock fann vi precis som Ohlander och Eilard att det finns en ambition av att ge lika stort utrymme till könen i en av läroböckerna. Detta kan vi urskilja i läroboken *Zickzack läsrummet* eftersom fördelningen mellan könen är väldigt jämn. Detta finner vi som positivt. Det kan uppfattas som att läroboksförfattarna har haft i åtanke att fördela könen relativt jämt. Kvinnan är fortfarande underrepresenterade mannen, men hade det förekommit två mer kvinnor och två färre män hade resultatet varit likvärdigt. I de två andra läroböckerna *Prima svenska 6* och *Bums* är skillnaden mellan könen större, och man kan se att männen är tydligt överrepresenterade. Här kan det ifrågasättas ifall läroboksförfattarna reflekterat kring fördelningen av könen i texterna.

Eftersom mannen är överrepresenterad kan vi uttala oss om att mannen därmed blir standarden i de skönlitterära texterna i läroböckerna. Berge och Widding (2006, s. 29) påpekar att när män är överrepresenterade resulterar detta i en manlig norm. Detta stämmer även överens med Hirdmans (1988, s. 52) teorier om genussystemet där hon betonar att mannen ses som norm i samhället. Resultatet kan upplevas som att män är viktigare än kvinnor eftersom män får störst utrymme.

6.3 Antal förekommande huvudpersoner respektive bipersoner

Då vi i vår kvantitativa studie också undersökte fördelningen av huvud- och bipersoner kan vi uttala oss om vilket kön som får mest uppmärksamhet i de skönlitterära texterna. Enligt Nikolajeva (2017, s. 154) är huvudpersoner de som är i centrum av berättelsen, och det är hennes definition vi har använt oss av. Vi uppmärksammade i de skönlitterära texterna att huvudrollsinnehavaren får mer utrymme och uppmärksamhet i texterna. Ohlander beskriver i båda rapporterna (SOU 2010:33, s. 67) och (SOU 2010:10, s.67) att hon fann att kvinnor och flickor ges liten uppmärksamhet och utrymme i texterna jämfört med män. Resultatet av Ohlanders rapporter stämmer delvis överens med vårt resultat. I *Bums* och *Prima svenska 6* har det manliga könet fler huvudroller än det kvinnliga könet. Detta leder till att kvinnor hamnar i bakgrunden av männen. Om man däremot ser till det totala antalet huvudpersoner är det kvinnliga könet överrepresenterat. Detta beror på att *ZickZack läsrummet* sticker ut markant, då det är avsevärt fler kvinnor som får huvudroller än män. Vårt resultat kan till viss del tolkas som att det är en del av den hierarki Hirdman beskriver. Å andra sidan kan det tolkas som att det finns en ambition om att gå emot den manliga normen och hierarkin i *ZickZack läsrummet*, vilket kan ses som något positivt. Dock kan det ifrågasättas om det är positivt att det kvinnliga könet är kraftigt överrepresenterat i fördelningen av huvudrollerna. Det kan ses som negativt då männen blir underrepresenterade i detta fall, eftersom det är ett jämlikt resultat mellan könen som bör eftersträvas.

Vi kan även urskilja hierarkin i resultatet genom fördelningen av bipersoner, eftersom män var det kön som fick flest biroller i de skönlitterära texterna. Dock var de kvinnliga bipersonerna fler än de könlösa bipersonerna. Vårt resultat skiljer sig ifrån Eilards avhandling (2008, s. 422–423) där hon konstaterar att kvinnor oftast är i bakgrunden av männen, där männen innehar huvudrollen.

Övergripande fann vi ett lägre antal huvud- och bipersoner med okänt kön i de skönlitterära texterna i läroböckerna än vad vi fann karaktärer med manligt och kvinnligt kön. Hur detta uppfattas av elever är svårt för oss att tyda. Nikolajeva skriver dock (2017, s 193) att när en karaktär inte tillskrivs några manliga eller kvinnliga egenskaper ses karaktären ofta som manlig, på grund av den manliga normen. Vårt resultat kan delvis tolkas som något som inte förstärker den manliga dominansen i läroböckerna, eftersom det förekommer ett lågt antal personer utan utskrivet kön. Hade ett större antal könlösa personer förekommit hade det funnits en chans att

dessa tolkats som manliga. Å andra sidan kan resultatet tolkas som att dikotomin och isärhållandet av könen förstärks, eftersom de flesta karaktärer tillskrivs ett kön. Detta kan medföra att uppdelningen av könen blir mer påfallande.

6.4 Avslutande reflektioner

Efter att ha utfört vår undersökning kan både kvalitativa och kvantitativa slutsatser dras. Vårt resultat stämmer till stora delar överens med Hirdmans teorier, och den tidigare forskningen, även om vissa aspekter skiljer sig åt. Det manliga och kvinnliga könet konstrueras i samtliga läroböcker. Kvinnor/flickor och män/pojkar konstrueras till stor del med hjälp av de egenskaper som är stereotypiska för könet och det manliga könet är överrepresenterade både när det gäller antalet förekommande män, manliga huvudpersoner samt bipersoner. Det leder till att genusystemet och genuskontraktet, så som Hirdman beskriver de, genomsyrar läroböckerna.

Vi har även reflekterat kring didaktiska aspekter i förhållande till vårt resultat. Då vi funnit att läroböckernas mönster i vissa fall skiljer sig åt avsevärt kan vi reflektera kring vikten av lärarens val av lärobok. Då elever oftast inte får olika svenska läroböcker, är risken stor att de enbart får ta del av endast en lärobok. Detta kan medföra att de ges en stereotyp bild av det manliga och kvinnliga könet. För att förhindra detta kan ett alternativ vara att man som lärare använder sig av en bredd av olika skönlitterära texter/läroböcker för att eleverna skall få en så vidgad syn som möjligt. Det är även viktigt att som lärare kritiskt granska, och vara medveten om de normer som kan förmedlas i läroböckerna. Som nämnt i inledningen har skolan ett ansvar att motverka stereotypiska normer (Skolverket, s. 8). Resultatet av vår undersökning visade att de läroböcker vi granskat inte är förenliga med skolans värdegrund, detta visar på vikten av att granska läromedel. Att inte kritiskt granska läromedel kan bidra till att eleverna får ta del av läroböcker som inte uppvisar ett normkritiskt förhållningssätt.

Då vi analyserade de skönlitterära texterna uppmärksammade vi att vid flera tillfällen uppfattades automatiskt de könsneutrala karaktärerna som manliga. Detta väcker tankar kring hur elever i yngre åldrar uppfattar de könsneutrala personerna. Förslag till fortsatt forskning skulle kunna vara att undersöka hur, eller om, eleverna kategoriserar de könsneutrala karaktärerna efter kön. Exempelvis om eleverna identifierar sig med karaktärerna, och ger dem de kön de själva tillhör, eller om de ser personerna som män, alternativt kvinnor.

Referenser

- Berge, B-M. & Widding, G. (2006). *En granskning av hur kön framställs i ett urval av läroböcker. En underlagsrapport till skolverkets rapport "I enlighet med skolans värdegrund?"* Stockholm: Skolverket
- Bergström, G., & Boréus, K. (Red.) (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur AB
- Carlson, M. & von Brömssen, K. (2011). Kritisk läsning av pedagogiska texter - en introduktion. I M. Carlson, & K. von Brömssen (red.) *Kritisk läsning av pedagogiska texter: genus, etnicitet och andra kategoriseringar*. (s. 15–46). 1.1 uppl. Lund: Studentlitteratur
- Connel, R., & Pears, R. (2015) *Om genus 3: upplagan*. Göteborg: Bokförlaget Dialdos AB
- Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur
- Eilard, A. (2004). Genus och etnicitet i en "läsebok" i den svenska månetniska skolan. *Pedagogisk forskning i Sverige* 4, s. 241–262 Hämtad april, 2018, från <http://journals.lub.lu.se/index.php/pfs/article/view/8010/7059>
- Eliard, A. (2008). *Modern, svensk och jämställd: om barn, familj och omvärld i grundskolans läseböcker 1962–2007*. Diss. Lund: Lunds universitet, 2008 Tillgänglig: http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/5588/avhandling_eilard.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Eilard, A. (2011). Pojkar och pappor i grundskolan läseböcker. I M. Carlson, & K. von Brömssen (red.). *Kritisk läsning av pedagogiska texter: genus, etnicitet och andra kategoriseringar*. (s. 69-95). 1.1 uppl. Lund: Studentlitteratur
- Evans, L. & Davies, K. (2000). 'No Sissy Boys Here: A Content Analysis of the Representation of Masculinity in Elementary School Reading Textbooks', *Sex Roles: A Journal Of Research*, 42, 3-4, ss. 255-270
- Graeske, C, 2010. "Värdefull eller värdelös? Om värdegrund och genus i läromedel i svenska", *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol 40, nr 3–4, s. 119–132
- Hirdman, Y. (2001) *Genus – om det stabila föränderliga former*. Malmö: Liber
- Hirdman, Y. (1988) Genussystemet reflexioner kring kvinnors sociala underordning. I: *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, (3), s.49–63
- Jackson, S. & Gee, S. (2005). "Look Janet", "No you look John": Constructions of gender in early school reader illustrations across 50 years. *Gender and Education*, 17(2), 115 - 128
- Kåreland, L. (red.) (2005). *Modig och stark - eller ligga lågt – Skönlitteratur och genus i skola och förskola*.

Stockholm: Natur och Kultur

Nikolajeva, M. (2017) *Barnbokens byggklossar (3: a upplagan)*. Lund: Studentlitteratur AB

Skolverket (2011). Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011.
Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2575>

SOU 2010:10. Kvinnor, män och jämställdhet i läromedel i historia. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer. Från: <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentligautredningar/2010/02/sou-201010/>

SOU 2010:33. Kvinnor, män och jämställdhet i läromedel i samhällskunskap. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer. Från: <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statensoffentliga-utredningar/2010/05/sou-201033/>

Von Wright, M. (1998). *Genus och text: när man kan tala om jämställdhet i fysikläromedel?* Stockholm: Statens skolverk

Wallén, G. (1996). *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur

Wedin, K. (2014). *Jämställdhetsarbete i förskola och skola*. Stockholm: Norstedts Juridik AB

Material

Eskilsson, U. (2015). *Prima svenska 6*. Malmö: Gleerups Utbildning AB

Lundenmark, P., & Modigh, A. (2013). *ZickZack läsrummet*. Stockholm: Sanoma Utbildning AB

Stilling, E., Johansson, F., & Wänblad, M., (2013). *Bums svenska åk 6*. Stockholm: Liber AB

Bilaga 1

Vi har till stora delar skrivit arbetet tillsammans, det förekommer dock vissa delar som vi skrivit enskilt. De delar som har skrivits separat har vi gemensamt diskuterat och sedan korrigerat tillsammans.

De delarna vi skrivit tillsammans är:

Sammanfattningen

Inledningen

Syfte och frågeställningar

Tidigare forskningen

Resultatet

Diskussionen

Ylva har skrivit teoridelen med undantag för avsnitt 3.4 och 3.5 som Emma har skrivit

Emma har skrivit metod delen med undantag för avsnitt 4.5 och 4.6 som vi har skrivit tillsammans

Högskolan Väst
Institutionen för individ och samhälle
461 86 Trollhättan
www.hv.se